

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT ARHITEKTURA-QURILISH UNIVERSITETI**

«TASDIQLAYMAN»

**Toshkent arxitektura-qurilish
universiteti rektori**

B.A.Tulaganov

« 19 » 04 2026-yil

MUSTAQIL IZLANUVCHILIKKA QABUL QILISH

DASTURI

**18.00.01 - "Arxitektura nazariyasi va tarixi,
arxitektura yodgorliklarini ta'mirlash"**

Toshkent – 2026 y.

Dastur Toshkent arxitektura-qurilish universiteti Ilmiy-texnik kengashida ko'rib chiqilgan va 2026-yil "16" yanvardagi "n/t" majlis bayoni bilan ma'qullangan.

Tuzuvchilar:

Shoisoev I.K. – TAQU "Arxitektura yodgorliklari" kafedrasini mudiri, arxitektura fanlari doktori, v.b. professor;

Mamatmusaev T.Sh. – TAQU "Arxitektura yodgorliklari" kafedrasini professori, arxitektura fanlari doktori, professor;

Taqrizchilar:

Ziyaev A.A. – O'zR FA "San'atshunoslik" ITI, "Arxitektura" bo'limi mudiri, arxitektura fanlari doktori, professor;

Kidirboev B.Yu. – QorDU "Arxitektura" fakulteti dekani, arxitektura fanlari doktori, dotsent;

Ushbu dastur "Arxitektura yodgorliklari" kafedrasining 2026 yil 01 5 13 - son majlisida ko'rib chiqilgan.

"Arxitektura yodgorliklari"
kafedrasini mudiri

arx.f.d., prof. Shoisoev I.K.

1. KIRISH

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, mafkuraviy - ma'naviy sohalarida taraqqiyot hamda yangilanishning o'ziga xos va o'ziga mos yo'lini tanladi. Mamlakatimiz o'tgan qisqa vaqt mobaynida ulkan yutuqlarga erishdi. Vatanimizda sog'lom, osoyishta ijtimoiy muhit, siyosiy barqarorlik vujudga kelib, fuqarolarimizga o'z qobiliyat va iste'dodlarini namoyon qilish, bunyodkorlik bilan shug'ullanishlari uchun keng imkoniyat yaratildi.

Ushbu dastur "Arxitektura" va "Qishloq hududlarini arxitektura loyihaviy tashkil etish" ta'lim yo'nalishlari bo'yicha "Arxitektura tarixi va nazariyasi", "O'zbekiston yangi arxitekturasi", "Arxitektura yodgorliklarini ta'mirlash va qayta qurish", ANTAYoT-70730103 mutaxassisligi bo'yicha "O'zbekiston arxitektura yodgorliklari", "Arxitektura shakllarini uyg'unlashtirish va bezash" kabi fanlarni qamraydi. Dastur mustaqillik yillari qayta qurilgan shaharlar, yirik me'moriy obidalar, maydonlar, jamoat binolari, turar joylar, muhandislik inshootlarining uslubiy va badiiy mahorati tavsifini hamda istiqlol yillaridagi ijtimoiy-siyosiy hayotning arxitektura va shaharsozlik bilan o'zaro bog'liqligini ifoda etadi.

Respublikamizning bozor iqtisodiyotiga o'tish tajribasi, oqilona va odilona ichki hamda tashqi siyosati, tanlagan yo'li - rivojlanishning «O'zbek modeli» nomi bilan dunyoga tanildi. Istiqlolning dastlabki kunlaridan boshlab milliy an'analarimizga asoslangan yangi davlatchilik nazariyasi, milliy tiklanish g'oyasi ishlab chiqildi.

O'zbekiston - qadimgi tamaddun, boy madaniy meros va yuksak arxitektura an'analariga ega mamlakat. Uning ko'plab katta va kichik shaharlarining yoshi ming yillarni tashkil etadi. O'zbekiston hukumati va YuNESKO qarori bilan 1997 yilda Buxoro va Xivaning 2500 yilligi, 2001 yilda Termizning 2500 yilligi, 2006 yilda Qarshining 2700 yilligi, Shahrisabzning 2700 yilligi, 2007 yilda Samarqandning 2750 yilligi, 2009 yilda esa Toshkentning 2200 yilligi keng tantana qilindi. Bunyodkor o'zbek xalqiga unut bo'lgan tarixiy obidalarini qaytarilmoqda. Sho'rolar davrida ular yo'qotib yuborishga mahkum etilgan edi. Milliy madaniyatimiz durdonalariga nisbatan olib borilgan ikkiyuzlamachilik siyosati hamma joyda ko'zga tashlanardi - hatto qadimgi g'ishtlardan foydalanish maqsadida ko'plab yodgorliklar buzib tashlandi, huvillab qolgan madrasa va masjidning ko'pchiligi omborlarga, idoralarga shuningdek qamoqxonalarga aylantirilgan edi.

Mustaqillik yillarida mamlakatimiz shaharlarining talay me'moriy shaharsozlik loyihalari amalga oshirildi. Shaharlarning markazlari, ularning tarixan shakllangan "eski shahar" qismlari qayta tiklandi. Noyob jamoat binolari, zamonaviy mehmonxonalar, maktablar va litseylar, sport majmualari qad ko'tardi, bozorlar yangilandi, yakka tartibdagi loyihalar bo'yicha turar-joy uylari qurilishida katta imkoniyatlar ochildi. Oxirgi yillarda butun mamlakat transport infrastrukturasini qayta tiklash va rivojlantirishga ayriicha e'tibor berildi. Yo'llar, ko'priklar va boshqa muhandislik inshootlari barpo etildi. Jahon bozori bilan qulay va eng qisqa yo'l orqali aloqa o'rnatishga intilish O'zbekiston Respublikasining strategik jihatdan muhim vazifasi bo'lib qoldi. Mazkur masalani hal etishda mamlakat rahbariyati tanlagan yo'l – tarixan yuzaga kelgan Buyuk Ipak yo'lini qayta tiklash va rivojlantirish yo'li amalda to'la ro'yobga chiqarilmoqda.

Darhaqiqat, me'morchilik – xalqning tarixiy yodgorligi bo'lib, u aksar hollarda me'morning ijodiy ilhomi jo'sh urganda yaratiladi. U ajdodlar orzu-umidlaridan, jamiyat ko'zgusi sifatida o'tmishdagi va hozirdagi har bir davrning me'moriy qudratidan darak beradi. Bunda o'ziga mayda-chuyda g'oyalarni, badiiy yutuqlarni – zamonasining ijodiy-estetik g'oyalarini singdirib olgan moddiy-kenglik muhiti alohida ahamiyat kasb etadi, xalq g'ururining negizi va kuchini tashkil etadi hamda asrlar osha uning bebaho mulki bo'lib qoladi. Shu nuqtai nazardan XX–XXI asrlar boshi O'zbekiston me'morchiligi tadqiqoti mutlaqo ilmiy-amaliy ahamiyatga molik hisoblanadi, zero vaqt o'tmishdoshlar bilan yelkama-yelka turishni, vorislik ufqlarini kengaytirishni taqozo etadi, xalq mulkini, o'tmishining ijobiy tajribasini va zamonaviy me'morchilik yutuqlarini har taraflama fikrlash va o'zlashtirishni talab qiladi. Bunda shaharsozlik muammolari va yangi ma'naviy ideallarga, ijtimoiy buyurtma imkoniyatlariga tayanuvchi zamonaviy inshoot me'moriy qiyofasini yaratishning yangi vositalari birinchi darajali ahamiyat kasb etadi.

Mazkur dastur 18.00.01 - "Arxitektura nazariyasi va tarixi, arxitektura yodgorliklarini ta'mirlash" ilmiy ixtisosligi bo'yicha mustaqil izlanuvchilikka suhbat asosida qabul qilish tartibi, baholash mezonlari va talablarini belgilaydi.

– Dastur mustaqil izlanuvchilikka hujjat topshirayotgan talabgorlar hamda qabul komissiyasi a'zolari uchun mo'ljallangan.

2. Suhbatning maqsadi va vazifalari

Suhbatning asosiy maqsadi – talabgorning:

- tanlagan ilmiy ixtisosligi bo'yicha nazariy bilimlari;
- ilmiy tadqiqot olib borish qobiliyati;
- dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va asoslanganligi;
- ilmiy fikrlash darajasi va nutq madaniyatini baholashdan iborat.

3. Talabgorlarga qo'yiladigan talablar

Mustaqil izlanuvchilikka da'vogar:

- menejment sohasining asosiy nazariy va amaliy tushunchalarini bilishi;
- tanlangan dissertatsiya mavzusi bo'yicha dastlabki ilmiy izlanishlarga ega bo'lishi;
- ilmiy tadqiqot metodlarini tushunishi va qo'llay olishi lozim.

4. Suhbatni tashkil etish tartibi

Mustaqil izlanuvchilikka qabul qilish to'liq og'zaki suhbat shaklida amalga oshiriladi.

- Suhbat davomiyligi: 30 daqiqagacha
- Suhbat komissiya a'zolari tomonidan savol-javob tarzida olib boriladi.

Suhbat davomida quyidagi masalalar yoritiladi:

1. Talabgorning tanlagan dissertatsiya mavzusi:
 - mavzuning dolzarbligi;
 - ilmiy muammo va gipoteza;
 - tadqiqot maqsadi va vazifalari.
2. Tadqiqot metodologiyasi:
 - qo'llaniladigan ilmiy usullar;
 - axborot va ma'lumotlar bazasi.
3. Kutilayotgan ilmiy natijalar:
 - ilmiy yangilik elementi;
 - amaliy ahamiyati.
4. Talabgorning ilmiy salohiyati:
 - ilmiy maqolalar;
 - konferensiyalarda ishtiroki;
 - ish tajribasi (mavzu bilan bog'liq bo'lsa).

5. Baholash mezonlari

Suhbat natijalari 100 ballik tizim asosida baholanadi.

Ko'rsatkichlar	Tavsifi	Ball
Mavzuning dolzarbligi	Ilmiy va amaliy ahamiyat asoslangan	20
Maqsad va vazifalar	Aniq va mantiqiy	20
Tadqiqot metodlari	To'g'ri tanlangan va asoslangan	20
Kutilayotgan natijalar	Ilmiy yangilik va amaliy ahamiyat	20
Ilmiy fikrlash va nutq madaniyati	Izchil va ilmiy uslubda	20
Jami		100

7. Yakuniy qoidalar

Mazkur dastur O'zbekiston Respublikasi amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari asosida ishlab chiqilgan bo'lib, mustaqil izlanuvchilikka qabul qilish jarayonida majburiy hisoblanadi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari va me'yoriy hujjatlar

1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
 2. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b.
 3. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b.
 4. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. www.lex.uz.
5. O'zbekiston Respublikasining 2001 yil 30 avgustdagi "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida"gi 269-II – sonli

Qonuni.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 26 maydagi "O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4730 – sonli Qarori.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2019 yil 30 martdagi "O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi huzuridagi Madaniy meros departamenti faoliyatini tashkil etish hamda moddiy madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanishga oid ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 265-sonli Qarori.
8. O'zbekiston Respublikasining shaharsozlik kodeksi. T.: 2002 y

2. Ilmiy adabiyotlar

1. Architecture. Form. Space.Order. Fransis D.R. Ching.New York John Wiley&Sons.Ins.2014.
2. Abdullaev N.J. San'at tarixi, T. 2, T.: 2002.
3. Abdullaev Sh.N. Arxitektura tarixi. I-qism. T., 2018.
4. Abdurashidov K.S., Kabulov F.R., Raxmanov B.K. Injenernye problemy arxitekturnyx pamyatnikov. T.: 2011 y.
5. Asqarov A. O'zbek xalqining kelib chiqish tarixi. T.: 2015.
6. Asqarov Sh.D. Arxitektura Uzbekistana i stran SNG. – San'at // 2012.
7. Asqarov Sh.D. Genezis arxitektury Uzbekistana. 2014.
8. Bakirxonov F. F. O'zbekiston Respublikasi shaharsozlik kodeksi — shaharsozlikni rivojlantirishning qonuniy asosidir. "O'zbekiston arxitekturasini va qurilishi", № 1, 2002, b. 10-11.
9. Ziyaev A.A. Tashkent. I-III chasti. T.: 2009.
10. Кадырова Т.Ф. Пути архитектурного возрождения Узбекистана за XX – nach. XXI vv. Monografiya. T.: 2007.
11. Mamatmusaev T.Sh. Mirzo Ulug'bek davri arxitekturasini. Monografiya.Toshkent: TAQI, "AQIIM" ShK, 2014.
12. Mamatmusaev T.Sh. O'zbekiston tarixiy shaharlarining tipologik rivojlanishi. Monografiya. -Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
13. Nurmuxamedova Sh.Z. Zakonomernosti i stilevyie osobennosti arxitektury Uzbekistana antichnogo perioda. Monografiya. Tashkent. 2018.
14. Po'latov X. Sh. Arxitektura bezaklarini ta'mirlash. T., 2007.

15. Po'latov X.Sh. va boshqalar. Arxitektura yodgorliklarini ta'mirlash. Darslik. T., 2009.
16. Po'latov X.Sh. Arxitektura va shaharsozlik tarixi. O'rta Osiyo Arxitekturasi. O'quv qo'llanma, TAQI: 2000.
17. Po'latov X.Sh., Mamatmusaev T.Sh. Shaharsozlik yodgorliklarini qayta qurish. Monografiya. Toshkent: "Fan va texnologiya", 2007.
18. Po'latov X.Sh. Shaharsozlik tarixi. O'UM. 4-5-6-7 qismlar. T.-2012.
19. Po'latov X.Sh. O'zbekiston arxitektura yodgorliklari. O'quv qo'llanma. TAQI, 2003.
20. Salimov A.M. Soxranenie i ispolzovanie pamyatnikov arxitektury Uzbekistana. T., 2009.
21. Salomova X.Yu. Me'yorning falsafiy mohiyati va amaliy ahamiyati. Buxoro: 2018.
22. Salomova X.Yu., To'laganov A.A. Sharq arxitekturasida go'zallik va me'yor. Buxoro: 2019.
23. Uralov A.S., Mamatmusayev T.Sh. Arxitektura shakllarini uyg'unlashtirish va bezash. T.: 2015.
24. Uralov A.S., Yusupov R. O'rta Osiyoning o'tmishdagi ta'lim-tarbiya va ilm-fan maskanlari. Samarqand-2005.
25. Uralov A.S., Haqqulov A.G., Abduraimov Sh.M. Arxitektura yodgorliklarini ta'mirlash va qayta tiklash tamoyillari. Samarqand: 2020.
26. Uralov A.S. Arxitektura lechebno – selebnyx uchrejdeniy Sentralnoy Azii i stran zarubejnogo musulmanskogo Vostoka. Samarkand, 2004.
27. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. 1-12 t. T., 2000-2006.
28. O'rolov A.S. Me'moriy shakllarni uyg'unlashtirish va bezash. Samarqand - 2003.
29. O'rolov A., Nizomov Sh. Obidalaridagi me'moriy uyg'unlik va konstruktiv yaxlitlik. O'quv qo'llanma. T.: TAQI, 2009.
30. Qodirova T.F. XXI asr bo'sag'asida O'zbekiston arxitekturasi. "O'zbekiston arxitekturasi va qurilishi", №1, 2000, b. 2-5.
31. Qodirova T.F. O'zbekistonning zamonaviy me'morchiligi. O'quv qo'llanma. T.: 1995.
32. Qodirova T.F. O'zbekistonning istiqlol yillari me'morchiligi. T. 2004.

3. Qo'shimcha adabiyotlar

1. Ahmedov M.Q. O'rta Osiyo me'morchiligi. T.: 1995.

2. Bulatov M.S. Geometricheskaya garmonizatsiya v arxitekture Sredney Azii IX-XV vv. M., 1978.
3. Vseobshchaya istoriya arxitektury. M.: 1 – 2, 8 tom, 1980.
4. Zohidov P.Sh. Kanon garmonii v arxitekture. T., 1982.
5. Zoxidov P.Sh. Me'mor olami. T. 1996.
6. Mankovskaya L.Yu. Tipologicheskie osnovy zodchestva Sredney Azii (IX – nachalo XX v.). T., 1980.
7. Savarenskaya T.F. Istoriya gradostroitel'nogo iskusstva. M.:1984.
8. Qodirova T.F. Navoiy – Navoi. T.:2000.

4. Axborot manbaalari:

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi)
4. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi)
5. www.centrasia.uz
6. www.arx.novosibdom.ru
7. www.zarnews.uz